

Зміни до МСБО 23 "Витрати на позики" виключають можливість вибору щодо визнання всіх витрат на позики витратами звітної періоду, який було передбачено у попередній версії цього стандарту. Тепер витрати на позики, пов'язані з придбанням, будівництвом і виробництвом кваліфікаційного активу, слід капіталізувати як складову вартості такого активу. Всі інші витрати на позики визнаються витратами періоду, в якому вони виникають. Ці зміни до МСБО 23 застосовуються перспективно, тобто стосуються лише витрат на позики, пов'язаних з кваліфікаційними активами, для яких дата початку капіталізації припадає на/або після 1 січня 2009 р. [5, с.49].

Поправки до МСБО 32 і МСБО 1 стосуються класифікації фінансових інструментів, що погашаються на вимогу. Згідно з внесеними поправками такі фінансові інструменти подаються як власний капітал лише за умови дотримання всіх наведених умов: 1) власник інструмента має право на пропорційну частку чистих активів підприємства при ліквідації; 2) інструмент належить до класу субординованих інструментів і всі інструменти цього класу мають ідентичні риси; 3) інструмент не має інших характеристик, які задовольняють визначення фінансового зобов'язання; 4) загальні очікувані грошові потоки, які належать до інструмента упродовж терміну його дії, ґрунтуються переважно на прибутках і збитках, зміні у визнаних чистих активах або зміні справедливої вартості визнаних, невизнаних чистих активів підприємства. Критерії 1) і 2) слід застосовувати для класифікації інструментів або їх компонентів, які зобов'язують підприємство передати іншій стороні пропорційну частку чистих активів підприємства лише при ліквідації [5, с. 49]. Фінансова звітність повинна бути зрозумілою всім зовнішнім користувачам, які мають порівнювати фінансові звіти не тільки підприємств однієї галузі, а й підприємств різних галузей як однієї, так і різних країн. Це необхідно для того, щоб порівняти і

оцінити фінансовий стан підприємства, тенденції змін результатів їх діяльності та визначити напрями розвитку економічних відносин. Для досягнення цього має бути застосовано єдину облікову політику щодо формування фінансової інформації всіх підприємств України.

Висновки. Звітність усіх підприємств в Україні узагальнюється органами статистики і на підставі цих даних здійснюються узагальнення і прогнозування на макrorівні. Тому вважаємо, що в сучасних умовах доцільно там, де це можливо, здійснювати гармонізацію національних стандартів із подальшою стандартизацією та уніфікацією їх на рівні облікової політики підприємства. Для створення належної системи бухгалтерського обліку в Україні потрібно, щоб у П(С)БО були визначені на основі МСФЗ окремі положення і принципи, які мають бути єдиними для всіх підприємств України. Це дасть можливість залучити додаткові джерела капіталу та партнерів по бізнесу, які допоможуть забезпечити економічне зростання і процвітання. Одночасно слід переглянути всю систему звітності з тим, щоб ліквідувати дублювання інформації з метою полегшення праці бухгалтерського апарату.

1. "Щодо реформування бухгалтерського обліку" Роз'яснення Міністерства Фінансів від 09.03.2009р. №41-23/41. 2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000 / За ред. С.Ф.Голова. – К., 2000. – 1272 с. 3. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Стислий виклад для керівників вищої ланки, аудиторських комітетів та рад директорів / Перекл. З англ. За ред. С.Ф. Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2007. – 78 с. 4. Международные стандарты финансовой отчетности для государственного сектора // Международный центр реформ бухгалтерского учета. – 2001. – 335 с. 5. Голова С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: зміни та поширення // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №8-9. – с. 43-54. 6. Голова С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Практичний посібник. – К.: Лібра, 2004. – 880 с. 7. Моссаковський В. Гармонізація обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – №4. – с.24-32.

Надійшла до редколегії 02.03.10

О. Хвостенко, асп.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто проблему інформаційного забезпечення статистичного дослідження конкурентного середовища підприємства. Визначено основні ознаки системи інформаційного забезпечення статистичного дослідження конкурентного середовища та її роль в проведенні оцінки та аналізу закономірностей розвитку конкурентного середовища.

The article is dedicated to a problem of the company's competitive environment statistical analysis and its information sources. The main features of information system and its significance in the competitive environment statistical research have been considered.

У сучасних умовах господарювання українські підприємства працюють у складному динамічному ринковому середовищі: з постачальниками на ринку запасів та обладнання; потенційними працівниками на ринку робочої сили; банківськими та фінансовими установами на ринку кредитів і позик; потенційними інвесторами на ринку капіталів; покупцями і замовниками на ринку товарів, а також конкурують зі своїми продуктами на ринку виробників.

Функціонування ринкових структур у складних умовах формування і дії ринкового механізму потребує регулярного оцінювання стану конкурентного середовища, а також прогнозування перспектив його розвитку. Усе це потребує організації постійних і глибоких наукових, а саме статистичних досліджень конкурентного середовища, його закономірностей і тенденцій.

Керівництву будь-якого підприємства для прийняття раціональних та ефективних управлінських рішень важливим є систематичний аналіз та максимально точне прогнозування динаміки ряду соціально-економічних показників, а здійснити це можливо тільки на базі регу-

лярної аналітичної та прогнозної діяльності. Відсутність відповідної інформаційної бази робить неможливим процес прийняття ґрунтовних управлінських рішень.

Останнім часом дослідженню проблеми інформаційного забезпечення як одного з визначальних чинників впливу на управлінські рішення та ефективності сталого розвитку підприємства приділяється велика увага з боку вітчизняних науковців. Зокрема, Ковтун Н.В. [2] у своїй роботі, розглядаючи проблеми побудови системи інформаційного забезпечення особливо увагу приділяє виокремленню ознак системи інформаційного забезпечення та її рівнів, обґрунтовує необхідність структуризації інформаційних потоків. Дорош Н.І. [1, с. 342-343] у своїй роботі підкреслює, що успіх діяльності будь-якого підприємства залежить від правильності та своєчасності прийняття менеджерами рішень, які значною мірою базуються на якісній бухгалтерсько-обліковій інформації. В дослідженнях Войнаренка М.П. [3, с. 412-420] визначено сутність та зміст інформаційного забезпечення в умовах ринкових відносин, показано значення оперативної інформації в ринково-орієнтованій системі

управління. Автором пропонується формувати банк інформаційних даних про фактичний стан об'єкта управління та зовнішню інформацію. Актуальним залишається питання визначення вимог до якісної інформації, класифікації інформації за різними ознаками. Проте на сьогодні проблеми інформаційного забезпечення статистичного дослідження конкурентного середовища практично не висвітлені в науковій літературі.

Метою даної роботи є визначити основні передумови та принципи розробки інформаційного забезпечення статистичного дослідження конкурентного середовища підприємства, а також розглянути основні ознаки системи інформаційного забезпечення статистичного дослідження конкурентного середовища та її роль в проведенні оцінки та аналізу закономірностей розвитку конкурентного середовища.

В узагальненому вигляді інформаційне забезпечення представляє собою сукупність інформаційних джерел і способів їх організації, необхідних та достатніх для реалізації аналітичних процедур, які відповідають меті та завданням дослідження. В основі статистичного забезпечення дослідження конкурентного середовища лежить економічна інформація або певним чином, у відповідності до потреб, систематизовані, тобто структуровані дані чи відомості відносно економічних відносин і процесу суспільного відтворення у взаємозв'язку з чинниками середовища підприємства.

Система інформаційного забезпечення може бути структуровано за наступними ознаками:

- за джерелами утворення (учасники, процеси, ресурси);

- за сегментами досліджуваного об'єкта;
- за користувачами [2, с. 85].

Серед важливих передумов формування інформаційного забезпечення є наявність повного та точного опису змісту економічних даних, взаємозв'язку між поняттями та показниками, відносин між поняттями та термінами, які застосовуються для їх позначення, системи уніфікованих термінів тощо.

Можна виокремити такі джерела інформації статистичного дослідження конкурентного середовища:

- офіційна державна статистика – про економічні, соціальні, демографічні процеси та явища, які дають можливість оцінити стан конкурентного середовища та вплив на нього окремих факторів;

- відомча статистика – про стан, розвиток і результати діяльності окремих міністерств, відомств, підприємств, які можуть обґрунтувати потреби ринку;

- дні вибіркового обстеження і опитувань населення – для одержання відомостей, яких немає в офіційній та відомчій статистиці про споживання, асортимент та якість товарів та послуг, наміри та мотиви поведінки покупців, ступінь і характер незадоволеного попиту тощо;

- панельні обстеження – вивчення думки й поведінки споживачів на основі інформації, яку дістають від порівняно постійних сукупностей споживачів, що являють собою мікро модель структури населення.

Важливим джерелом інформації при дослідженні конкурентного середовища виступає статистична інформація. Вивчення та аналіз статистичної інформації дає можливість оперативно та постійно інформувати про стан конкуренції в галузі, визначити конкурентний потенціал галузі, дати порівняльну оцінку конкурентоспроможності підприємств, прогнозувати, виявляти тенденції та перспективи розвитку конкуренції в галузі, накопичувати "історичну" інформацію про характер розвитку конкурентних взаємовідносин тощо.

Проте якщо говорити про загальнодоступну інформацію, що подається в статистичних збірниках, то вона є досить узагальненою за показниками і напрямками, інші ж статистичні дані в широкому масштабі не подаються. Складність одержання статистичної інформації для проведення статистичного дослідження конкурентного середовища у зв'язку з наявністю елементів комерційної таємниці призводить до незадоволення інформаційних потреб користувачів. Багато процесів, які відбуваються на підприємствах, залишаються поза межами їх статистичної оцінки для порівняння результатів діяльності з аналогічними результатами підприємств-конкурентів.

Якісне забезпечення інформацією процесу статистичного дослідження може бути здійснено лише за умови спільної роботи центральних органів владних структур, що визначають перелік показників звітності підприємств, які не являють собою комерційної таємниці, та місцевих органів, які відповідають за формування показників і відображення їх у певних формах. Інформаційний взаємозв'язок між суб'єктами економіки представлений на рис.

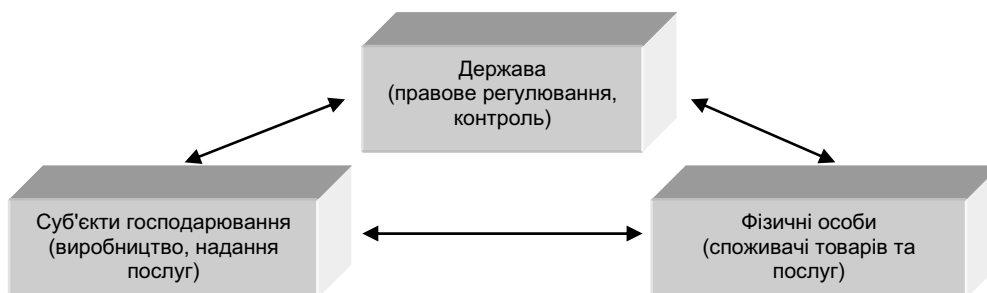

Рис. Інформаційний зв'язок між суб'єктами економіки

Важливою умовою визначення елементів інформаційної системи є необхідність повного задоволення інформаційних потреб користувачів з метою прийняття ними раціональних рішень. Синтез інформаційної системи статистичного забезпечення дослідження конкурентного середовища включає три етапи: розробка методології збору необхідної інформації про досліджуваний об'єкт або процес; створення інформаційного масиву;

оцінка та аналіз даних, що належать масиву відповідно до завдань дослідження.

Оскільки завдання управління вирішуються з різною частотою (періодичністю), інколи зміненою в часі, потреба в інформації виражається не тільки складом показників, але й тією частотою, з якою кожен з них має визначатися для вирішення поставлених завдань. Склад показників і частота їх отримання – це ті чинники,

які визначають кількісну сторону потреб у даних, – кількість необхідних показників.

У процесі реалізації задач статистичного дослідження конкурентного середовища використовують відповідні показники, які надають кількісну та якісну характеристику конкурентного середовища. Такі показники відображають стан, розвиток явищ і процесів, що виникають у конкурентному середовищі у часі і просторі, як індивідуальні, так і групові.

Однією з найважливіших характеристик активності конкурентного середовища підприємства є інтенсивність конкуренції. Зважаючи на складність безпосередньої оцінки взаємозв'язків складових конкурентного середовища (постачальників; споживачів; підприємств, що розпочинають бізнес на даному ринку; виробників товарів-замінників; безпосередніх конкурентів) серед найбільш важливих показників інтенсивності конкуренції можна виділити такі показники як: характер розподілу ринкових часток між конкурентами; темпи росту ринку; рентабельність ринку.

Крім кількісної є ще й якісна сторона потреб у даних, яка виражається у вимогах, які висуваються до різних споживчих властивостей показників, наприклад, до їх достовірності, терміновості отримання тощо.

Достовірність економічних показників залежить від таких основних чинників:

- а) точності вимірювань та розрахунків;
- б) методів отримання та сфери застосування даних безперервного спостереження, які використовуються для характеристики генеральної сукупності;
- в) ступеня адекватності методології та методики вимірювання показників, які характеризують досліджувані явища та дозволяють вирішити поставлені завдання;

г) навмисних перекручувань даних, що пояснюється тим, що економічні показники в більшості випадків є мотивованим чинником для суб'єктів – джерел інформації [4, с. 24-25].

Побудова агрегованої система показників і відповідна інформаційна база мають бути орієнтовані не тільки на вирішення конкретних функціональних завдань або проблем дослідження конкурентного середовища, а й на підтримку неперервної динамічної рівноваги об'єктів дослідження. Це означає перехід до інформаційно-орієнтованої бази даних і системи показників. Принципами такої побудови є: здатність системи до розвитку та адаптації в разі зміни умов функціонування, взаємодія з системами різних користувачів, багатопільове використання інформаційної системи, зокрема бази даних і системи показників.

Таким чином, аналізуючи систему інформаційного забезпечення статистичного дослідження конкурентного середовища слід вказати на те, що вона охоплює коло питань, що пов'язані з діагностикою стану підприємства на ринку, визначенням впливу конкуренції на його діяльність та взаємовідносини з конкурентами, а також оцінкою та аналізом закономірностей розвитку конкурентного середовища з метою прогнозування його подальшого розвитку.

1. Дорощ Н.І. Аудит: методологія і організація. – К.: Т-во "Знання" КОО, 2001. – 402 с.
2. Ковтун Н.В., Воробей Л.С. Проблеми інформаційного забезпечення статистичного дослідження ринку нерухомості // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2004. – №1 (13). – С. 84-87.
3. Система обліку в Україні: трансформація до міжнародної практики / під ред. М.П. Войнаренка. – К.: Наукова думка, 2002. – 718 с.
4. Статистичне забезпечення управління економікою: прикладна статистика: Навч. посібник / А.В. Головач, В.Б. Захожай, Н.А. Головач. – К.: КНЕУ, 2005. – 333с.

Надійшла до редколегії 24.02.10

О. Чечуліна, канд. екон. наук

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті розглянуто актуальні питання аналізу тенденцій розвитку державного фінансового контролю. Досліджено сутність програмно-цільового підходу щодо контролю бюджетних видатків. Визначено вимоги до бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що є основним джерелом інформації під час контрольних дій та напрямки поліпшення облікової системи державних підприємств.

The article deals with issues of analysis of trends in state financial control. Nature of program-targeted approach to control budget spending is investigated. Requirements for accounting and financial reporting are defined, which is the main source of information during control actions and ways to improve the accounting system of state enterprises.

В умовах реформування державних фінансів будь-якої країни надзвичайно важливо забезпечити впровадження сучасних форм і методів державного фінансового контролю, який повинен відповідати новим підходам бюджетування, орієнтованим на результат.

Розуміння необхідності оцінювати результативність бюджетних видатків є для України достатньо новим явищем. Бюджетний кодекс не містить детальних норм щодо визначення поняття "програмно-цільовий метод", його складових, правил і процедур застосування на всіх рівнях бюджетної системи України [1, 5].

Перехід на програмно-цільове бюджетування передбачає докорінні зміни в організації бюджетного процесу, у рамках якого планування, виконання і контроль за виконанням бюджету здійснюється на підставі даних моніторингу результативності надання бюджетних послуг [2]. Вищевикладене свідчить про необхідність розробки нових методів і підходів до всіх складових бюджетного процесу. Системи бухгалтерського обліку і фінансового контролю у секторі державного управління потребують суттєвої модернізації [4].

Так, напрямок процесу фінансового контролю бюджетних видатків при програмно-цільовому підході зміщується від контролю за цільовим використанням коштів до контролю за досягненням цільових (результативних) показників соціальної та економічної ефективності [3]. За таких умов змінюється існуюче співвідношення між попереднім, поточним і наступним контролем. Пріоритет при виконанні бюджетних програм надається попередньому і наступному внутрішньому контролю. Відповідальність за прийняття рішень делегується розпорядникам бюджетних коштів: ними проводиться моніторинг і наступний зовнішній аудит бюджетних коштів.

Паралельно із впровадженням програмно-цільового методу повинна вирішуватися проблема прозорості бюджету і заохочення участі населення у бюджетному процесі. Визначення результативності бюджетних видатків являє собою регулярний збір інформації про результати діяльності розпорядників бюджетних коштів, здійснення аналізу існуючих тенденцій і на підставі цього – прийняття чи коригування управлінських рішень [7]. За таких умов з'являється можливість оцінювати стан виконання бюджету як за конкретний бюджетний пері-